

О КАРАЂОРЂУ И СТАРОВИШЕВЦИМА

Живојин Андрејић
Рача

Апстракт: *Уиврђивањем родбинских веза Карађорђевих предака са породицом старовишеваца са којом су се истовремено населили из Дубнице код Сјенице, 1737-1740. године, у село Вишевац, доказује се и да је Ђорђе Петров Јованов Јорданов Ђорђевић- Карађорђе рођен у овом селу на Св. Ђорђа, 16/3. новембра 1762. године.*

Село Вишевац ће остати вечно у историји српског народа по томе што је у њему рођен Ђорђе Петровић - Карађорђе, вођа Првог српског устанка и врховни Вожд 1804-1813. године. О Вишевцу се мало зна, често се у удбеницима и званичним биографијама не помиње, или стално замењује Тополом, чак и у најновије време, "... у родну Тополу"¹, а неизоставно се велича место његовог убиства. Занемарује се чињеница и врши замена теза да је рођењем и његовом појавом, а не смрћу, отпочела нова и велика историја српског народа и династије Карађорђевић.

Вишевац се први пут под именом *Bischevzi* (Вишевци) помиње у аустријском попису насеља из 1718. године сачињеног после Пожаревачког мира². Забележено је село Вишевац, али у том тренутку напуштено што значи да је извесно постојало и пре тога. На основу материјалних остатака и народног сећања село је под именом Петровац постојало у средњем веку, давно пре. На врху брда Градиште, испод кога је рођен Вожд Карађорђе, постоје остаци средњовековног града Голубана који се може повезати са владавином Петра и Павла Бакића у Шумадији. Милићевић је крајем XX века записао да је видео зидове и куле града сачуване у висину до два метра.³ У турском попису из 1516. године пописан је тимар писара Јована у нахији Островица (на Руднику) коме

¹ Р. Јеловац, *О Карађорђу*, Српска слободарска мисао, септембар-октобар 2000, стр. 466.

² Д. Пантелић, *Попис пограничних нахија Србије*, Споменик ХСVI, Београд 1948, стр. 24.

³ М. Милићевић, *Кнежевина Србија*, Београд 1876, стр. 232; Т. Радивојевић, *Порекло насеља и старовишеваца Лејенице*, Београд 1927, стр. 1.

припадају села: Сараново, Горњи Грабовац, Пласковац, Платишница, Брезовица, Горович, манастир Ранчић - припада селу Шаторине (тако се некада звало село Придворице⁴, Горња Каменица (Топола) и села која припадају Лепеници: Ланар, Трнавица (Доња Рача), Котрање (Котража?), манастир Свети Стефан (Копорин - посвећен Св. Стефану) близу села Враженова (непознато) и Бучман.⁵ У оквиру пописа села Саранова помињу се засеоци Буковица и Градишић и суседна села: Градиште, Глухавица и Жабари. По свему се село Градиште може препознати. То је подграђе средњовековног града писара Јована. Највероватније да писар-логотет Јован има своју очевинску баштину и властелинство са тврђавом у овом крају још из времена деспотовине. То је време када Шумадијом влада феудална породица Бакића. Међутим, историјски извори незнају за Јована Бакића. О неком трговцу Јовану Бакићу, који је био вазални турски господар 12 година са седиштем у Бањи на Венчац планини, забележено је сећање Милоша Воденичаревића. Јован се помиње у вези са догађајима после 1738. године, али и у вези са турским нападом на Беч који је, међутим, био у XVI веку.⁶

Реченим пописом тврђава се не помиње и вероватно је већ тада у рушевинама. Касније се не помиње Градиште, а већ по попису из 1523. године Сараново и Пласковац су тимар Мехмеда, сина Омера Солака.⁷ Испод брда Градишта, поред реке Раче, је било подграђе и селиште где су пронађени остаци гробља и средњовековна керамика. Ту је и потес Заграде (Заградин) где је највероватније била црква Св. Арханђела која се помиње у турском попису 1574. године.⁸ У Вишевцу су Турци имали хан, а на њих опомиње топоним Турско поље. У време Карађорђевог рођења се по једнима помиње Сали-ага, спахија вишевачки. Постоји један паушални и неутемељен податак да су у долини, поред пута Рача-Топола, око хана, живели исламизирани Исаковци. Они наводно воде порекло од

⁴ А. Аличић, *Турски кайасџарски пописи неких јодручја зајадне Србије XV и XVI век*, I, Чачак 1984, стр. 305-307.

⁵ *Исто*, стр. 308-309.

⁶ И. Стојановић, *Шћа Милош Воденичаревић о србској истџорији ѓрича*, Гласник Друштва србске словесности, II, Београд 1849, стр. 229-231.

⁷ М. Аличић, *Турски кайасџарски пописи...*, II, Чачак 1985, стр. 18.

⁸ О. Зиројевић, *Цркве и манасџири од 1459-1683*, Београд 1985, стр. 42.

Сигисмунда, сина босанског краља Стефана Томаша, који је примио ислам под именом Исак, 1463. године, а потом је постављен за санџак-бега у Малој Азији, а онда су овде добили тимаре.⁹

Насељавање села Вишевца почело је 1737-1740. године у време после устанака Васојевића, Куча и Климента против Турака када је дошло до њиховог "расапа" и расељавања. Прва станица им је била пештерска висораван. Из Дубнице¹⁰ код Сјенице доселиле су се две значајније породице у Вишевац. Дубница и Градац су данас два суседна пештерска села, некада су били једно, а тада Сјеница није била знатно место. Пред почетак Велике сеобе Срба 1690. године, легенда каже, да је Дубница имала 12.000 становника. Између Дубнице и Градца на Пештери се налазе остаци средњовековног града у коме је краљ Урош I писао неколико повеља у XIII веку јер му је ту био један од летњих дворова. Сеничко поље на пештерској висоравни се 1323. године помиње као жупа Сјеница. У Дубници се налази једно од врела реке Вапе поред кога су остаци цркве и утврђења. Ово утврђење се доводи у везу са Васојем (по легенди син краља Радослава Немањића) и његовим сином Стеваном Васојевићем који је по епској песми погинуо у бици на Косову. По њему је овај град назван "Васојица" или "Васојевица". Црква је саграђена у XVII веку док је некропола око ње формирана још у XIV, а трајала све до почетка XVIII века. У првом турском попису 1455. године Дубница припада директно Иса-бегу Исхаковићу. Дубница је у турском попису из 1531. године највеће село у нахији.¹¹ Поред Дубнице се у овим пописима помиње и село Вишњева у чијем се измењеном имену може крити село Вишевци-Вишевац у Шумадији. За Дубницу, одакле су у Шумадију дошли Радоје и Јован, укупна васојевићка традиција и епика каже:

Из Сјенице, из села Дубнице,

⁹ П. Рудић, *Бјелойољски крај – завичај Карађорђа*, Добровољачки гласник, бр. 19, год. 12, јун 2002, стр 28.

¹⁰ Дубница се данас налази 3. км. удаљена од Сјенице и насељавају је искључиво муслимани.

¹¹ Д. Премовић-Алексић, *Неколико средњовековних повеља и писана писаних у Сјеници, Дујој Пољани, Глухавица, Тривошићу и Новом Пазару*, Новопазарски зборник, 6, Нови Пазар 1982, стр. 171-172; Иста, *Насијанак града Сјенице*, Новопазарски зборник, 19, Нови Пазар 1995, стр. 92-93.

*од нашега прага Васојице.*¹²

Међутим, на другом крају пештерско-сјеничке висоравни, према Пријепољу, постојало је још једно велико средњовековно средиште са црквом Дубницом у данашњем селу Божетићу. Црква Дубница је саграђена на старијим темељима 1422. године, а свој највећи успон доживљава у XVII веку када је овде са народом дошао и боравио пред сеобу преко Саве и Дунава патријарх Арсеније Чарнојевић са кнежевима Рашковићима. Предање говори да је Дубница прастара задужбина Немањића. Обновили су је Рашковићи јер су и они, наводно, из лозе Немањића. Један од најпознатији из кнежевске породице Рашковића је био патријарх Гаврило Рајић-Рашковић који је рођен у селу Штиткову недалеко од Дубнице.¹³

Све ово говори о једном јаком националном језгру са једном великом и вишезначном традицијом васојевићке Дубнице на пештерској висоравни која се баштинила на владарско-верској духовности Немањића и потоњих Црнојевића.

Некадашњи становници Дубнице и Белог поља, како су они звали Сјеничко поље, населили су далеко пре Првог српског устанка многа места у Драгачеву, Грузи и Такову, а поготову у Јасеници и Лепеници. У таковско село Луњевицу су из Дубнице дошли Трифуновићи, а у Теочин Дринчићи.¹⁴ У Јасеницу, "од Сјенице", Дубнице и "од Бијелог поља" код Дубнице су дошли: у Брезовац - Драгичевци и Белошевићи; у Врбицу - Ћировићи, Продановићи и Белаковићи; у Вукосавце - Вуличевићи и више других породица; у Придворицу - Танасковићи; у Буковик - Мирковићи; у Горович - Пиштољевићи; у Жабаре - Благојевићи; у Копљаре - Каратошићи; у Котражу - Белобрковићи; у Липовац - Лазићи и Зечевићи; у Марковац (код Младеновца) - Радовићи, Радошевићи и Обрадовићи; у Маслошево - Ђурковићи, Гавриловићи и други; у Сараново - Ђурићи,

¹² Ј. Ердѣљановић, *Кучи-Брајноножићи-Пићери*, Београд 1981, стр. 49; Р. Делетић, *Ејске народне пјесме о војводи Васојевић Стивану*, Андријевица 2000, стр. 57.

¹³ Д. Милосављевић, *Манасџир Дубница: истине и ѿајне; Безимени храбри кѿишиор*, "Политика", бр. 31653, Београд, 15. 12. 2001, стр. IV; Исти, *Истине и ѿајне манасџира Дубнице*, Савиндан, 12, Пријепоље 27. 01. 2002, стр. 23-24.

¹⁴ М. Филиповић, *Таково*, СЕЗ, Насеља и порекло становништва, књ. 37, Београд 1960, стр. 168, 249-250.

Дугићи, Јањићи и други; у Стојник - Вучетићи и Добричићи; у Тополу - Милованчевићи (од Сјенице "из град Гача") и Спасићи и тд.¹⁵

Из Дубнице је у Вишевац дошао Радоје са женом Стаменом и тројицом синова: Стојаком, Стојшом и Ђорђем и са своја два синовца: Јањом и Ђуком и старац Јован са своја два сина: Петром и Мирком.¹⁶ Са Јованом су из Дубнице пошла и његова три брата: Радак, Митар и Симеон (?), који је остао у селу Биоска (Златибор). Радак се населио у оближњем Мраморцу, а у суседном Башину брат Митар.¹⁷ Јован је деда Ђорђа Петровог - Петровића, будућег вође Првог српског устанка.

Са Радојем је пошла цела породична задруга коју су сачињавала и још три његова брата: Радивоје, Радосав и Стојак и отац Мојсило.¹⁸ Међутим, они су се населили у Саранову које је било живо село и пре 1718. године. Радивоје је дошао са својим сином Јованом. Имао је још два сина: Јању и Ђуку, а они су се са стрицем Радојем населили у Вишевцу. Недуго затим отишли су код својих у Сараново.

У Сараново је отишао и Радојев син Стојша са своја три сина: Браниславом, Станиславом и Павлом.¹⁹ После смрти старог Јована из Вишевца, у суседно село Мраморац, код свог стрица Радака, одселио се и Мирко. Петар Јованов је са женом Марицом из Маслошева имао синове: Ђорђа, Марка, Маринка, Јована и Милована и кћери: Марију, Милицу и Госпојину, који су сви рођени у Вишевцу.²⁰ Због убиства Турчина код Баточине из Вишевца се са целокупном породицом одселио и Петар.²¹ Прво у Мраморац, потом у Жабаре и Загорицу код данашњег Младеновца.

Радоје из Вишевца је рођен у Дубници код Сјенице око 1680. године и убрзо по доласку је умро. За његове синове постоје поузданији подаци тако да се зна да је Стојак рођен око 1722. године, а умро око 1812.

¹⁵ Б. Дробњаковић, *Јасеница*, СЕЗ, Насеља и порекло становништва, књ. 13, Београд 1923, стр. 282-362.

¹⁶ М. Јовановић, *Прилоі о насељу Вишевца*, Крагујевац 1914, стр. 12-13, 30.

¹⁷ В. Савић, *Карађорђе*, 3, Г. Милановац 1988, стр. 1669.

¹⁸ Р. Радић, *Стејковићи -Палавесире-Карађорђевићи*, Београд 2001, стр. 14.

¹⁹ М. Јовановић, *Прилоі о насељу Вишевца*, стр. 30-31.

²⁰ Б. Савић, *Карађорђе*, 3, стр. 1669-1670.

²¹ К. Димитријевић, *Војсг Карађорђе*, Београд 1974, стр. 13.

године. Стојша је рођен у Дубници око 1715, а Ђорђе-Пине 1729. године, пре сеобе, а умро, око 1779. године, у Вишевцу.²² Они су имали синове и кћери који су били исписници са Ђорђем Петровим Јовановим, другови у детињству, блиски саборци и војводе у Првом српском устанку.

Стојак је имао синове: Недељка (око 1748-1830.), Рајка (1750-1831.) Бјелоша (1760-1845.), Гају (1763-погинуо 1803. код Копорина) и кћер Грађанку. Ђорђе-Пине је имао синове: Јанка (око 1750-1831.), Дмитра (1752-умро у Руми), Маринка (1754-1843.), Тимотија (1763-око 1825.), Максима-Долузова (1765-погинуо на Љубићу 1815.). Значајнији Вишевац био је Јован Недељков - Бег Јован (1772-1839.), један од Стојакових унука, који је стално хајдуковао са Станојем Главашем и Карађорђем и био у многим борбама у устанку. Учествовао је са Ђорђицем Лукићем и Јанком Рачанином у избору Вожда у Орашцу, а посебно се истакао у бојевима на Мишару и Лозници. Убио је сина Кулин капетана заједно са Јанком Рачанином који се пре устанка одселио из Вишевца у Доњу Рачу. Бег Јован није имао мушких потомака па је посинио синовца Радована Рајковог (1777-1857.).²³ Његови потомци, Радовановићи у Рачи, чувају и данас јатаган Бег Јована Вишевца.

Недељко Стојаков и његови синови Радојко и Павле су се окумили са Карађорђем. Карађорђе је крстио Радојкове синове: Ивана, Дамњана, Адама, кћери Симеуну и Станицу и Павловог сина Станоја.²⁴ Карађорђев брат Маринко је крстио Радојкове синове Ивана, Милоша и Марка. То кумство је и данас живо тако да његови потомци Маринковићи из Крћевца крсте: Јовановиће, Дамњановиће, Андрејиће, Марковиће, Адамовиће...

Око 1780. године у Вишевац се доселио из ресавског села Седлара Ђорђиц Лукић да би убрзо са Бег Јованом пришао Станоју Главашу и Карађорђу. Постоји тврдња да је Ђорђиц имао велику и пресудну улогу на скупу у Орашцу, а стално био у Карађорђевој пратњи-момцима учествујући у свим бојевима. Имао је два сина: Стојадина и Стојанца. Стојанац се оженио са ћерком Карађорђевог војводе Павла Цукића из оближњих Великих Крчмара. После Другог српског устанка у Вишевац су

²² М. Јовановић, *Прилој о насељу Вишевца*, стр. 33-35.

²³ *Истио*, стр. 35-40,

²⁴ *Истио*, стр. 38, 40.

се доселила и његова два брата Вучко и Глиша.²⁵ Код Ђорђичевих потомака се и данас чува његов јатаган са посребреним корицама и натписом на турском језику у коме се помиње 1766. година.²⁶

Од вишевачко-сарановачких старинаца у Првом српском устанку су се истицали Милоје из Бара и Карађорђевог војвода Милош Сарановац Радојковић. Милош је по легенди био Радојков-Јањин-Радивојево-Мојсилов²⁷ (из Дубнице). Прво је био на служби у цајгхаусу-оружници у Београду где је надгледао ливење топова у Доњем граду, а потом је постао војвода Жупе заменивши Павла Цукића. Постоји могућност да је и раније поседовао знање у изради оружја и топова. Са Карађорђем је отишао у Русију 1813. године. Вратио се у Србију 1830. године (вероватно са породицом) настанивши се у Крагујевцу где је и умро 1841. године као магационер.²⁸ Разлог његовог насељавања у Крагујевац можемо видети у његовом знању у изради оружја и топова што је чинио и за време Првог српског устанка када је био "управник артиљерије". За њега се каже да је био добар ратник, паметан човек, врло духовит и шаљив човек. По недовољно провереном податку у то време се у Ђуприји појављује Јован Сарановац, могуће, његов син. Постоји сачуван портрет који се везује за Милоша Сарановца, као и његово оружје. Међутим, постоје документи из којих се види да је Милош Сарановац рођен у Земуну, да је имао и надимак Банаћанин и да је са четворочланом породицом отпутовао у Кишињев. То подразумева да су његови преци много пре Првог српског устанка били у Земуну и Банату.²⁹

Хајдук Милоје из Бара је био син Миливоја - Ђукиног - Радивојевог - Мојсиловог, из стричевске линије Милоша Сарановца. Милоје хајдукује са Јованом и Ђорђицем у дружини Станоја Главаша и Карађорђа, а помиње се и на скупу у Орашцу.³⁰ О хајдуку Радовану из Саранова се зна само толико да је за њега отета девојка Наста, сестра

²⁵ М. Јовановић, *Прилої о насељу Вишевца*, стр. 22-29.

²⁶ Ж. Андрејић, *Пола миленијума Раче*, Рача 1989, стр. 127.

²⁷ Р. Радић, *Стејковићи-Палавестире-Карађорђевићи*, стр. 82.

²⁸ М. Ђ. Милићевић, *Поменик*, стр. 635-636.

²⁹ В. Савић, *Карађорђе*, књ. 3, стр. 1330-1331, 1377, 1482.

³⁰ М. Јовановић, *Прилої о насељу Вишевца*, стр. 19.

Благоја увртача из Ратара, а за његовог друга Илију Авакумовића једна неименована девојка из Саранова.³¹ По свему је то било око 1780. године.

Милисав из Саранова је био одсељен у Загорицу где је једно време живео и Карађорђе који се ту оженио са Јеленом (1765-1842.) из Маслошева, ћерком оборкнеза Николе Јовановића. Милисав је био кум на њиховој свадби и венчању³² 15/26. фебруара 1786. године које је обављено у средњовековној цркви у Горовичу.

Посебно интересантна личност из Лепенице која је била у вези са вишевачко-сарановачким старинцима био је Павле Цукић из Великих Крчмара. Вук Карацић каже да је у време смрти имао 35 година³³, што би значило да је рођен 1782. године. Павле се бавио хајдуковањем и трговином пре устанка стекавши знатно богатство. Пред устанак 1804. године крио се у манастиру Драчи где се описменио.³⁴ По избијању устанка Цукић постаје Карађорђево момак, врста гарде. После убиства Карађорђевог љубавнице Марјане, а на заклетву Карађорђевог супруге Јелене са којом је био побратим, морао је да бежи³⁵, али му је опрштено: "Карађорђево жена и сви момци били су му пријатељи... и прими га опет у момаштво". После тога га момци изабери за буљукбашу.³⁶ Председник Совјета, Младен Миловановић га поставља за војводу у Жупи са седиштем у Трстенику³⁷. Учествовао је у бојевима у Топлици, Новом Пазару, Делиграду... На другој Скупштини у Београду 1811. године видимо Павла Цукића и Јанка Рачанина³⁸. Оженио се други пут усвојивши шурића Петра Лазаревића, а потом је смењен и на место војводе жупског је постављен Милош Сарановац.³⁹ Петар се родио у Стопањи код Крушевца, па пошто су му сви помрли усвоји га Павле Цукић и даде у

³¹ Д. Самарцић, *Казивања о српском устанку 1804*, Казивање Гаје Пантелића, Београд 1980, стр. 117.

³² Г. Пантелић, *Казивања о српском устанку 1804*, Београд 1980, стр. 78.

³³ В. С. Карацић, *Животи српских војвода*, Београд 1963, стр. 169.

³⁴ В. С. Карацић, *Животи српских војвода*, стр. 167.

³⁵ *Исто*, стр. 167-168.

³⁶ В. С. Карацић, *Описаније Србије*, Београд 1990, стр. 322-323.

³⁷ М. Ристић, *Младен Миловановић*, Београд 1962, стр. 30-31.

³⁸ С. Новаковић, *Уставно питање и закони Карађорђевог времена 1805-1811*, Београд 1988, стр. 87, 108.

³⁹ М. Ђ. Милићевић, *Поменик*, стр. 806-809.

службу кнезу Милошу у Црнућу. Потом је био на двору у Крагујевцу и Београду где постаје настојник и потом управитељ српског дела града. Петар Цукић се прославио када је поставио звона на београдској цркви где је данас Саборна црква. Постао је старешина подибарски у Карановцу (Краљево) а затим начелник у Крушевцу. Женио се два пута. Прва жена Ана је била кћи војводе Молера са којом је имао сина Косту Цукића, министра и српског посланика у Бечу. Друга је била Марија, сестра Стојана Јовановића из Шапца који је такође понео презиме Цукић.⁴⁰ Павле Цукић је ухапшен и јавно батинан на мацкама у Тополи по Карађорђевој наредби, а потом је затворен у београдску тврђаву са војводама Петром Молером и Димитријем Кујунџићем. Молер и Цукић успевају да побегну у Шумадију где су се скривали.⁴¹ Потом је наређено да се Молер и Цукић спроведу у Тополу, ако се успротиве да буду убијени, а да њихове главе пошаљу.⁴² Код Вука⁴³ се види епилог те њихове драме: "Карађорђе... пошаље своју жену са сином Алексом и буљукбашом Петром Јокићем, с којим је Цукић нешто своје био, те ји опет узму на веру и предаду и Цукић се опет оправи у Жупу на његово пређашње место."

По пропасти устанка Цукић је прешао у Срем са осталим војводама. По избијању Другог српског устанка се вратио у Србију и постаје једна од главних личности потписујући се као: "Господар Павле и Милош војвода и проче војводе српске... Господар Павле Цукић, Милош Обреновић, Молер".⁴⁴ Молер је на једном њиховом састанку говорио: "Ја, брате, старешина бити нећу, али да не будеш ни ти, а да не буде ни Цукић, нити икоји други да изађе да рече: ја сам господар као Кара-Ђорђије него нас четворица, то јест: ја, ти, Цукић и прота Ненадовић... да старешујемо и заповедамо..."⁴⁵. Следе бојеви на Љубићу, код Пожаревца и на Рановцу где "први је јуначки јуришао војвода Стреља, а за њим војвода Павле Цукић са засукатим рукавима и голом сабљом у руци."⁴⁶ Уследила је његова нова

⁴⁰ М. Ђ. Милићевић, *Поменик*, Београд 1979, стр. 806-810.

⁴¹ В. С. Карацић, *Описаније Србије*, стр. 323.

⁴² М. Недељковић, *Деловодни протокол Карађорђа Пејировића 1812-1813*, Крагујевац-Топола 1988, стр. 119, бр. 1404.

⁴³ В. С. Карацић, *Описаније Србије*, стр. 323.

⁴⁴ М. Гавриловић, *Милош Обреновић, (1813-1820)*, I, Београд 1908, стр. 300.

⁴⁵ В. С. Карацић, *Животи српских војвода*, стр. 115.

⁴⁶ К. Н. Ненадовић, *Животи Карађорђа, његових војвода и јунака*, Беч 1883, стр. 212.

побуна после које се упутио у Ресаву где заузима тврђаву манастира Манасије. Милош му опрашта и поново поставља за кнеза у крагујевачкој нахији.⁴⁷ У буни "шест нахија" 1817. године на челу се налазе Цукић, Сима Марковић и Драгић Горуновић. После гушења побуне Павле Цукић се предао. Убијен је по наредби кнеза Милоша у Рогачи, под планином Космај, одсечена му је глава и однета у Београд. По једној верзији која је записана у овом крају Павлова глава је донета у Рачу где је била у тепсији изложена у Мајиној кафани коју је видео и његов малолетни син Урош.⁴⁸ Милош је наредио да се 1822. године ликвидира и Павлов млађи брат лепенички капетан Живан.⁴⁹

У бојевима Првог српског устанка од старовишеваца и лепеничана учествовали су од познатих још и: лепенички кнез Ђука Филиповић из Јагњила, војвода Милоје Петровић из Трнаве, лепенички војвода Благоје Маринковић из Трнаве, лепенички војвода Божа Радојевић из Чумића; лепенички капетани Марко и Стеван Филиповић из Јагњила, Димитрије и Ђорђе Парезан из Брзана и Милосав Лаповац Стојановић; лепенички бимбаша Сава Трнавац; лепеничке буљукбаше Гавра Новковић и Радован Радојевић из Жабара; Карађорђеви момци: Јанко Рачанин Спасојевић из Д. Раче; Урош Новковић, Лаза и Вићентије Филиповић из Жабара; Јован Вишевац Стојаковић, Радован Сења, Петар Илијев Војновић, Неша Срећковић, Ђорђиц Лукић, сви из Вишевца; потом: Радојко, Добривоје Белош, Павле, Симеун и Радован Стојаковић из Вишевца; Спасоје Јањић, Ранко Спасојевић, Радосав Радић и Марјан Милошевић из Д. Раче; Милосав Комненовић из Сипића; Радивоје Арнаутовић из Саранова; Маринко Ђорђевић - Пинић и Максим Долузов Ђорђевић из Вишевца.⁵⁰

Посебно интересантан је имраор Неша Срећковић из Вишевца. Он је био у Орашцу 1804. године, а потом је Карађорђеви момак. Пошто се разумео у узгој и неговање коња био је Карађорђеви имраор, односно дворски коњушар.⁵¹ После слома устанка са војводом Милошем

⁴⁷ М. Ђ. Милићевић, *Поменик*, стр. 805.

⁴⁸ Ж. Андрејић, *Пола миленијума Раче*, стр. 131; Д. Петровић, *Крагујевачка нахија средином XIX века*, Крагујевац 1962, стр. 18.

⁴⁹ К. Н. Ненадовић, *Живои Карађорђа*, таб. XXVII.

⁵⁰ Ж. Андрејић, *Пола миленијума*, стр. 125.

⁵¹ *** *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, VII, Београд 1971, стр. 720.

Сарановцем и трочланом породицом је транспортован у Хотин.⁵² У устанку су се борили и: Савко и Живан Марковић из Бара (Ђурђево); Глигорије Петронијевић, Милић Радовић и Стојан Марковић - Црни Стојан из Поповића; Милован и Лазар Дугић, Радован, Лазар и Милоје Јовановић из Саранова; Миљко Јанковић, Нестор Шовић, Станојло Мијатовић, Василије и Нестор Јањић из Доње Раче.⁵³

Сви старовишевци за себе сматрају да су пореклом од племена Васојевића, а такво порекло већина истраживача наводи и за Карађорђево претке. Неки их повезују са Кучима и арбанашким племеном Клименте пошто су славили Св. Климента (8. децембар / 25. новембар). Сами Васојевићи говоре о блискости и заједничком пореклу са Кастратима, а арбанашке легенде су још потврдније у том смислу.⁵⁴ Предања говоре о заједничком пореклу Васојевића, Пипера и Озринића са Хотима и Краснићима. Код Кастрата постоје сећања да су они српско-арбанашког порекла. Хоти сматрају да су потпуно српског порекла.⁵⁵ Као досељеници примили су славу староседеоца што је било правило обичајног права. Тако да слава Св. Климент није само појава код Климената већ и код Васојевића. Сима Милутиновић каже да је Карађорђе Васојевић и по оцу и по мајци, а то тврди и Ненадовић.

Неке Карађорђево особине су сличне Васојевићком обичајном праву. "Васојевићко племе" је одржавало идеалну чистоту породице. Јако су осетљиви и нису прихватили уступање жена госту, а поготову странцу. У *Закону Васојевића* стоји: "Ко јабанцу (Турчину) своју жену уступи да се лиши сваке војничке части".⁵⁶ И Карађорђе је убио јабанца због тога и потом се одселио из Шумадије.

Васојевићи сматрају "да је Карађорђев деда Јован из села Берана, у којем се налазе Ђурђеви ступови... а из породице Гурешића"⁵⁷ као и место Краљи васојевићког братства Ђуришића. Тврдња Ђуришића-Гуришића "има јаку основу у крсној слави... једино Гурешићи славе Светог Климента". Заједнички предак Гурешића и Карађорђевића је

⁵² В. Савић, *Карађорђе*, 3, стр. 1482.

⁵³ Р. Радић, *Стејковићи-Палавестире-Карађорђевићи*, стр. 67.

⁵⁴ М. Цемовић, *Васојевићи*, Београд 1993, стр. 45-47.

⁵⁵ М. Вукићевић, *Карађорђе*, стр. 6-7.

⁵⁶ М. Цемовић, *Васојевићи*, Београд 1993, стр. 61.

⁵⁷ *Исио*, стр. 269-270.

Трипко Кнежевић-Гуриш. Он се презивао Кнежевић по свом претку, кнезу Богдану Војиновићу, од кога је он пето колено. Кнез Богдан Војиновић је потомак кнеза Војислава Војиновића, чији је предак војвода Војин. По том родослову Карађорђевићи потичу од високе средњовековне властеле Војиновића, која се заснива на Војину, господару Гацког, великашу краља Стефана Дечанског. Војинови синови су војводе: Милош, Алтоман и Војислав.⁵⁸ Уколико се имају у виду ова знатна порекла Карађорђевић предака не треба сумњати у то да су их они били свесни. На основу етнолошких истраживања Црне Горе, које је вршио Ердељановића, и Шумадије, по Дробњаковићу, види се да сва братства која изводе порекло од војводе Војина славе Св. Климента. Исти је случај и са свим сродницима Крађорђевића у Шумадији који и данас славе Св. Климента.⁵⁹

У вези Гјуришића, који су још у средњем веку живели у катунима око Врања на Скадарском језеру, је и генеологија Црнојевића. Гјураш-Ђураш ставилац има унука Ђураша који се помиње као челник на двору српског краља 1326. године. По том Гјурашу или Калођурђу се највероватније балшићки кефалија Радич презива Црноје, 1371. године. Станиша, један од последњих Црнојевића, је постао муслиман 1523. године под именом Скендер и титулом бег.⁶⁰ Исламизирани Кучи су држали град Медун, а око њих је живела православна кучка већина и католичка мањина. Српски католици ће под војводом Лалом Дрекаловићем прећи у православље.⁶¹ Ако се има у виду више тврдњи о заједничком пореклу Васојевића, Озринића, Пипера, Краснића и Хота⁶² постоје јаке претпоставке да су хришћанске српско-арбанашке амалгамизације у то време могле довести до тога да се код православаца настави слављење Св. Климента.

О некој јачој вези са арбанасима говори нам и сарадња Карађорђа и његовог оца Петра са исламизираним Фазли башом из Хасан пашине Паланке (данас Смедеревска Паланка). Јанићије Ђурић каже «будући да им је овај Турчин велики пријатељ изодавна био и познат... Овај Турчин

⁵⁸ М. Недељковић, *Карађорђевићи*, Даница, Београд 1997, стр. 156.

⁵⁹ *Исто*, стр. 157.

⁶⁰ М. Шуфлај, *Повијесї сјеверних Арбанаса*, Архив за арбанску старину, језик и етнологију, књ. II, Београд 1925, стр. 13.

⁶¹ Ј. Ердељановић, *Кучи-Браїножићи-Пиїери*, Београд 1981, стр. 60, 73.

⁶² *Исто*, стр. 316.

био је Арнаутин... јавивши Карађорђу да је и он хришћанин од неки стари поглавара албански, па иде под турским именом, а да му је било име Василије.»⁶³ Петар је служио Фазли-башу и чувао кошнице на кованлуку у Баничини. Када је Карађорђе убио Турчина у Загорици узме оружје, коња и све одело и оде Фазли-баши у Паланку рекавши шта је учинио а овај га прими код себе у службу. Фазли-баша је кад год је могао пљачкао и убијао Турке и тако се обогатио. Оженио се (Туркињом) и уз њу као мираз добио село Церовац. Тврди се да је Карађорђе био одан и веран Фазли-баши и са њим је наставио да убијао Турке. Са Фазли-башом је провео 10-15 дана и у Београду. И у Јагодини су провели неколико дана претходно убивши два Турчина између Раче и Баточине. Једно време га Ђорђе напушта, а када се његов отац Петар одселио у Маслошево, поново одлази код Фазли-баше.⁶⁴ У вези са овим питањем је интересантна и појава Арнаутовића међу сарановачким старинцима.

Интересантно је поменути да је Карађорђев унук Петар I променио славу и узео Св. Андрију који је у народу важио за заштитника медведа.⁶⁵ Св. Андрија је посебан култ имао у царској Русији с обзиром да је проповедао хришћанство око Црног Мора и у русиким земљама. Из тих разлога је постао Првоапостолник Русије и Трећег Рима – Москве. Исто тако медвед је и хипостази Русије. На дан 30. 11 / 13. 12. је Мечкин дан. Мечка се лако да повезати са пчелом, а код многих народа она се зове и "вук пчела". Све то може имати везе са тиме што се Карађорђев отац Петар бавио пчеларењем. И сам Карађорђе је по једном сведочанству рођен испод куће код кованлука. Вероватно је добар пчелар био и деда Јован, као и Карађорђе. Петар је радио и на турским кованлуцима.

Вукићевић наводи сведочења да су у околини Подгорице, у селу Дољанима, идући према Кучима, живели Карађорђеви преци. Потом су прешли у село Врањ, близу Матагуџа на северу Скадарског језера, где су узели нову славу, Св. Климента. Преузимање славе досељеника од староседеоца је била обавеза обичајног права. Прешли су у Мачетово код Призрена, а одатле преко пештерске висоравни и Старог влаха у Шумадију. Француски војсковођа Меријаж, 1810. године, у свом извештају каже: "(Медун) град или тврђава Климената постојбина Црног

⁶³ Ј. Ђурић, *Казивања о српском устанку 1804*, Београд 104, стр. 11-12.

⁶⁴ *Исто*

⁶⁵ Епископ Николај, *Охридски њролої*, Ваљево 1991, стр. 955.

Ђорђа. Највећи број његових рођака ту станује и они су поглавице овог краја". У другом извештају из 1811. године наводи: "Његова породица је из Климената,, високе Црне Горе, чија су племена под његовим утицајем...".

На Пештери је и данас жива легенда да су се из Црне Горе доселили Карађорђеви преци у село Жабрен на пештерској висоравни где су живели Гицићи, Клименте и Кучевићи, исламизирани Кучи. Наводно су се завадили са Гицићима те су убили двојицу, склонили се код Кучевића, а потом су отишли ка Шумадији. Због тога је отпочела крвна освета између Кучевића и Гицића. Задње убиство Кучевића је било 1980. године у Новом Пазару. Када је Карађорђе напао Пештер и Сјеницу заповедио је да се Жабрен не дира. Када се женио Александар Карађорђевић позвао је са Жабрена Хаци Мурата. Готово истоветну причу пронашао је етнограф Ејуп Мушовић из Новог Пазара.

У ранијим истраживањима о старовишевцима која сам чинио у вези допуњавања родослова и чињеница које је објавио Милан Јовановић из Вишевца примећена је врло упадљива појава да су се Радојеви и Јованови потомци, као и оних у Саранову, Мраморцу и Башину често окупљивали на венчањима или крштењима. Није забележено ни једно сведочанство да су се крвно орођавали женидбама или удајама, поготову у периоду од 1740. до 1780. године, па и касније иако су живели у близини једни других. О времену заједничког боравка у Дубници нема детаља, али се осећа да су и тамо били блиски што је узроковало да донесу заједничку одлуку да крену за Шумадију. То је наводило на реалан закључак да су Карађорђеви преци и преци Стојака из Вишевца блиски и род.⁶⁶

Једно новије истраживање које се не базира на овој чињеници иде у прилог овом размишљању преко једног другог детаља који је такође врло интересантан и у целини даје за право да је ова ранија претпоставка вероватно тачна. По њему се сви старовишевци и Карађорђеви претци повезују за племе Палавестре, живело на просторима северне Арбаније, које се стапало са Васојевићима, долазећи у време боравка на обалама Скадарског језера у додир са Климентама и Кучима.⁶⁷ Идући за топо-

⁶⁶ Текст "Блискости и везе места рођења и смрти Војда Карађорђа", који је једним делом уграђен у овај рад, је читан на трибини Народне библиотеке у Великој Плани 1997. године и није до сада публикован.

⁶⁷ Р. Радић, *Стејковићи-Палавестре-Карађорђевићи*, стр. 31.

хидронимом Јордан на брду Градиште где се родио Карађорђе долази се до интересантне претпоставке да је постојао и Јордан, брат Мојсилов, који је био отац Радоја, Радивоја, Радосава и Стојака и који су се са својим синовима населили у Вишевцу и Саранову. Потом је изнета и претпоставка да је Јордан, на чијој је земљи била колиба Петра и деде Јована где је рођен Карађорђе, био њихов предак, и да су сви старовишевци и новосарановци са Карађорђевићима дедам у блиском сродству.⁶⁸ То би могло бити да је Јордан отац Јована, Радака, Митра и Симеона, а Мојсило, сасвим извесно, отац Радоја, Радивоја, Радосава и Стојака. Јордан и Мојсило су највероватније браћа о чему говоре и њихова имена која су библијски аналогна. Њихов отац се због понављања имена могао звати Ђорђе. Индикативно је да Живојиновић наводи податак, али без аргументације, да се Карађорђевићев деда звао Ђорђе.⁶⁹ Забележено је да су и Дринчићи из таковског села Теочина сродници и иноплеменици са Карађорђевићима док су живели у Васојевићима "одакле су кренули са Карађорђевићима прецима, кад су 'растурени' Кучи и Васојевићи... од истог племена од кога је био и Јован, деда Карађорђевића".⁷⁰ То би могло бити да је неки н. н. предак Дринчића брат, или брат од стрица, Јордана и Мојсила.

Када је у питању Карађорђевићева супруга Јелена из Маслошева ваља се присетити и да је његова мајка Марица из Маслошева, што је већ разлог да се застане и размотри њихово порекло и могуће везе и чињенице битне за Карађорђа, а које се одмах не уочавају. О Марици се зна поуздано једино да је била родом из Маслошева, да је ћерка Петра Живковића, да су јој браћа, Карађорђевића ујчевина, живела у Маслошеву и да је умрла 1811. године.⁷¹ Петар се оженио са Марицом када је дошла у Жабаре где је имала рођаке. На основу тога што су Петар и Марица дали име Марија својој најстаријој кћери могло би бити да је право име Маричино било Марија. Марица би био надимак јер таквих случајева кад су у питању Марије код нас има и у другим случајевима. Међутим, Петрова и Маричина кћер Марија, по свему најстарије њихово дете, је могла добити име и по баби, супрузи Јовановој (баба Карађорђевића по оцу). Да се

⁶⁸ *Истио*, стр. 23.

⁶⁹ Д. Живојиновић, *Петар I Карађорђевић животи и дело – у изданствима 1844-1903. године*, Београд 1988, стр. 11.

⁷⁰ М. Филиповић, *Таково*, стр. 168.

⁷¹ В. Савић, *Карађорђе*, 3, стр. 1669.

закључити и да је Марија Живковић рођена око 1732. године. На њену клетву Карађорђе је убио оца 1781-86. године. Може се претпоставити и да је Патар рођен у Дубници око 1730. године.

Карађорђева супруга Јелена је била кћер јасеничког оборкнеза Николе Јовановића из Маслошева и Босиљке, сестре Јанка Николића, такође из Маслошева. Никола је био врло имућан, а поред Јелене је имао синове: Ивана, Марка и Јована и још једну н. н. кћер удату за Марка Филиповића из Јагњила.⁷² Дакле, Карађорђе и Марко Филиповић, син лепеничког оборкнеза Ђуке из Јагњила су били пашенози, ожењени рођеним сестрама. Ђорђе је долазио код својих ујака и Јелениног оца Николе у Маслошево и ту су се од њених детињих дана упознали. Забележен је и један недовољно запажен, а може бити врло важан податак, да је и јасенички оборкнез Никола Јовановић, из неких непознатих разлога и од неименованих починиоца убијен у "месту Кошарња код Паланке", односно Радовању где је касније убијен и Карађорђе!⁷³

После Николине смрти, пред Први српски устанак, јасенички оборкнез је Марко Н. из Орашца. Први српски устанак је подигнут у Марићевића јаруги, "у једном шумарку" испод куће кнеза Марка, који се са осталим старешинама заклео на верност Карађорђу. "Даље што о кнезу Марку незна се ништа".⁷⁴ Сматра се да је у питању Марко Савић. По свему судећи, у оборкнезу Марку Н. можемо сасвим оправдано препознати сина јасеничког оборкнеза Николе Јовановића. Марко, други шурак Карађорђевог је, после смрти своја два брата и оца у Кошарни, именован од Турака за оборкнеза, а потом се одселио у Орашац. Сада је сасвим разумљиво који су јаки разлози навели Карађорђа да закаже скупштину устаника у Орашцу и под чијом заштитом је био. Око њега су у Орашцу били многи његови ближи и даљи рођаци, кумови и побратими.

Осим порекла, споран је и датум Карађорђевог рођења, а у новије време, понеки истраживач или становник суседних села Вишевцу, вођен локал-патриотским осећањима, оспорава и место рођења. Међутим, у вези са овим постоје доста уверљиве чињенице које су саопштили Карађорђеви савременици, при чему је врло важно да се зна да је његова супруга Јелена рођена 1765. године, а Ђорђе је био нешто старији од ње.

⁷² М. Вукићевић, *Карађорђе*, стр. 41.

⁷³ М. Вукићевић, *Карађорђе*, стр. 337.

⁷⁴ К. Ненадовић, *Живот и дела Карађорђа...*, стр. 834-835.

Јанићије Ђурић, који каже да се "добро познавао" са Карађорђем и "са мајком јего Марицом и са јего супругом Јеленом", тврди: "Карађорђе родио се око 1752. года у селу Вишевици, декемвра месеца 21.-га, (односно 1. јануара 1753. године) у нахији крагујевачкој близу Тополе код села Саранова... Но када се Карађорђе родио у Вишевици, исту ноћ случио се један Турчин на конак код Петра, оца... бивши беднога стања..."⁷⁵

Гаја Пантелић-Воденичаревић тврди да је "У Кочину крајину (1788.) имао 14 година (рођен 1774.) а био млађи од Карађорђа 8 година". По њему би Карађорђе био рођен 1766. године. "Карађорђе родио се од оца Петра и матере Марице у Петровцу, селу које се граничи с Мраморцем и Себцем... Приповедала ми је Марица, мати Ђорђијева... родио се пред први петала, па да је свануло, те опет замрачило, а тако се било засјало да се готово сав свет видио... овде у Петровцу код кованлука (пчелињка) која се налазила код једне велике липе, родио се Ђорђе... Мраморац је село у Јасеници... до Петровца, као њива до њиве. То је готово једно село, само што су два имена. И Петровац онда није ни било село, само једна пустара. Отац Мирков оженио Петра, Карађорђевог оца, и наместио га у кованлук у Петровац с младом Марицом".⁷⁶ Осим тога што Гаја Пантелић једини тврди да је Карађорђе рођен у Петровцу постоји још један врло јак разлог да се сумња у тачност његових тврдњи. Пантелић каже да: "Мирков отац био је Петру, оцу Ђорђа, стриц, али му имена не знам нит' сам га затубио. Он је седио у Мраморцу... Мирко је имао сина Кузмана... Отац Мирков оженио Патра, Карађорђевог оца...", а то су потпуно нетачни подаци.⁷⁷ Наиме, Мирко је Петров рођени брат, а не стриц, а њихов отац је Јован! Овако важан податак Гаја Пантелић очигледно не зна, односно није га запамтио! Интересантно је да Гаја Пантелић у својим казивањима ни једном не помиње Вишевац, чак ни као село у коме су Карађорђев деда Јован и отац Петар несумљиво живели. По свему судећи, Пантелић због нечега изједначава Вишевац и Петровац. Вишевац се заиста и данас граничи са селима Сепци и Мраморац. У селу Сепци данас постоји неколико заселака са именом Петровац (у Сепци брду, поред реке Јасенице и Петровачко поље до села Башина). Међутим, ни Ердељановић и Дробњаковић, као ни многи други, у својим

⁷⁵ Ј. Ђурић, *Казивања о српском усјанку* 1804, стр. 3, 6.

⁷⁶ Г. Пантелић, *Казивања о српском усјанку* 1804, стр. 71, 77, 141.

⁷⁷ *Истио*, стр. 141.

истраживањима Јасенице нису забележили кроз читав XIX и XX век код становника Сечаца или Мраморца податак или легенду о рођењу Карађорђа у поменутим селима. Постоји врло реална могућност да се село, пре појаве досељеника са Пештерске висоравни који су донели име Вишевац (можда од Вишњевци или од Бишевци?), звало Петровац. На овај начин би се врло ефектно разрешиле велике противуречности у вези са подацима Гаје Пантелића.

Петар Јокић сведочи: "Отац Карађорђе Петроније живео је у Жабарима... Када је ова баш хтела родити Ђорђа, дође Турчин увече на конач... Петроније је био некуда отишао... а жена... изађе напоље и у час роди дете пред кућом у воћу ...".⁷⁸ Нико од историчара не узима Јокићеву интерпретацију за тачну у вези са поменом Жабара као месту рођења.

Антоније Протић не каже ништа о његовом рођењу, али каже да је 1805. године имао 50 година што значи да је рођен 1755. године.⁷⁹ Лазар Арсенијевић Баталака у биографији наводи да је у време смрти имао 65. година чиме посредно долазимо до године 1752.⁸⁰

Вук Караџић каже на једном месту: "Ђорђе Петровић, звани Кара или Црни, родио се између 1760. и 1770. године у округу крагујевачком, у селу Вишевцу, као син једног сељака по имену Петронија..."⁸¹, а на другом месту: "Кара-Ђорђије се родио у засеоку Вишевцима код Саранова села".⁸² Вук је ово лично записао тако да то представља прворазредан извор. Немачки и руски часописи су наводили да је Карађорђе рођен 1770. године.

Сима Милутиновић-Сарајлија је био учесник у I српском устанку, а пре 1825. године забележио је у поеми о Карађорђу и податак о његовом рођењу у селу Вишевцу:

*"О Вишевци, превозносити се
Родитиљем јединствена Срба...
Порођена Васојевић' сином..."*

⁷⁸ П. Јокић, *Казивања о српском устанку* 1804, стр. 152.

⁷⁹ И. Стојановић, *Србска њовесница*, 1851, стр. 172.

⁸⁰ М. Савић, *Карађорђе*, 3, Г. Милановац 1988, стр. 1634.

⁸¹ В. С. Караџић, *Српска историја нашег времена*, Београд 1975, стр. 131.

⁸² В. Караџић, *Историјски списи*, Београд 1987, стр. 255.

Константин Ненадовић је усвојио да је рођен 21. децембар 1752. године у Вишевцу,⁸³ по Јанићију Ђурићу. Вукићевић прихвата годину и место рођења, али утврђује да је Ђорђе рођен 3/16. новембар на Св. Ђорђа (Ђурђиц) на основу писма Родофиникина упућеног Прозоровском у коме га обавештава да је позван у Тополу на Карађорђево рођендан 3. новембра.⁸⁴

Уверљив податак је објавио Душан Пантелић, који је у једном фрајкорском списку пронашао Георгија Петровића, старог 19 година, рођеног у Сарајеву(!) и ожењеног и на основу тога израчунао да је рођен 1768. године⁸⁵ што је усвојила наша историографија. Код овако "позних датума" постоји једно велико али, пре свега, због Јеленине године рођења, која је неспорно била млађа од Ђорђа. Осим тога, Вукићевић наводи да је Карађорђе ишао у Маслошево код својих ујака када је Јелена била још девојчица. Јелена је добила пасош од аустријских власти 1813. године где се наводи да има 48. година на основу чега је рођена 1765. године. Међутим, када је Јелена умрла 1842. године новине су објавиле да је имала 70. година те би по томе била рођена 1772. године.⁸⁶ У сваком случају треба веровати податку из званичне исправе који је дала сама Јелена. Осим тога, мора се поставити питање да ли је овај Георгије Петровић, кога је пронашао Пантелић, исти са Георгијем сином Петра Јовановог из Вишевца.

Јовановић Милан, састављач врло прецизног родослова села Вишевца, своја истраживања у Вишевцу је обавио још крајем XIX века, тврди да је Ђорђе рођен децембра 1762. године пошто је Бег Јован био старији 10. година од Ђорђа, а да је 3. новембар узет произвољно због Св. Ђорђа, наводећи сведочење Стевана Стојковића из Сечаца, које је запамтио из причања Милоша Бркића из Церовца јасеничког, забележено 1853. године. Милош је имао 15. година у време Карађорђевог рођења и био је присутан у збегу: "Једне ноћи пред Божић (21. децембра) синило је нешто као да се сунце појави".⁸⁷ Наследници Јована Вишевца и Ђорђица

⁸³ К. Ненадовић, *Животи и дела Карађорђа...*, стр. 1.

⁸⁴ М. Савић, *Карађорђе*, 3, стр. 1670.

⁸⁵ *Исто*

⁸⁶ М. Костић, *Пасош Карађорђевог жене и деце из 1813*, Политика, 14-17. април 1928, стр. 14.

⁸⁷ М. Јовановић, *Прилози о насељу Вишевца*, Скопље 1938, стр. 14-15.

Лукића из Вишевца без изузетка сведоче о рођењу Карађорђа у Вишевцу на Св. Ђорђица.

Традиција Карађорђевића се позива на село Вишевац⁸⁸ и дан Светог Ђурђица, 16/3. новембра 1762. године. И Радош Љушић у новије време долази до закључка да је Карађорђе рођен у Вишевцу, 16/3. новембра 1762. године.⁸⁹ Овај датум, годину и место рођења заступа аргументовано и Миле Недељковић.⁹⁰ Још новија је Јацановићева претпоставка полази од историјских извора у којима се говори о појави јаке светлости као дуге на небу у време рођења Карађорђевог. Та светлост и рођење је посведочено проласком Халејеве комете поред Земље: "Стога се, на основу ових астрономских података година рођења Карађорђа може сасвим сигурно фиксирати у 1759."⁹¹ Међутим, познато је да пролазак Халејеве комете није тако брз и муњевит као светлост тог јутра у време Карађорђевог рођења. Пре ће бити да је тога јутра у Земљиној атмосфери сагорео неки велики метеорит.

Вукићевић наводи: "у време Карађорђевог детињства, 1768. године". Ако је Ђорђе рођен, према његовим тврдњама 1752. године, њему би тада било 16 година, што није детињство једног кршног момка. Ако је рођен 1762. године тада би у догађајима 1768. године имао 6 година што је реално. Вукићевић, такође, тврди да је Ђорђе био у служби Фазли Баше у Паланци када је тамо грађена ћуприја на Јасеници. Ова ћуприја је грађена 1780. године што је тврдио и запис који је био на њој. Судећи по томе, тада му је било 28. година, ако је рођен 1752, односно 18 година, ако је рођен 1762. године, или 12. година (1768.). Карађорђе је извесно служио Фазли Башу као младић па би најлогичније било да је тада имао 18 година и да је према томе рођен 1762. године. Јанићије Ђурић једини бележи да се Карађорђе женио 1786. године. Те године је Јелена имала око 19

⁸⁸ У Вишевцу је подигнута спомен чесма Карађорђу 1929. године. Под покровитељством краљице Марије Карађорђевић и њеног супруга Александра I у Рачи је саграђена монументална зграда Карађорђев дом у функцији сиротишта за децу дунавске бановине, 1932. године. У спомен на Војда Карађорђа је епископ шумадијски Сава са народом подигао цркву Св. Ђорђа.

⁸⁹ Р. Љушић, *Војска Карађорђе*, I, С. Паланка 1993, стр.25.

⁹⁰ М. Недељковић, *Карађорђевићи*, стр. 158.

⁹¹ Д. Јацановић, *Митолошки елементи у лику Карађорђа*, Митолошки зборник, 4, Рача-Београд 2001, стр. 120.

година, а Ђорђе је имао бар две-три године више што опет доводи до 1762-63.⁹²

О години рођења је ваљано промислити и на основу године Карађорђевог смрти. Ако је рођен 1752. онда је убијен у 65, а устанак је подигао у 52. Ако је рођен 1762. живео је 55, а вођа је постао са 42. Ако је свет угледао 1768. напустио га је у 49, а на историјску сцену избија са 36. Поматрано из више углова најпре се долази до године 1762. и села Вишевца. Гаја Пантелић наводи село Петровац као место рођења. Петровац је и данас један део Вишевца према Мраморцу који је добио име по Карађорђевој оцу Петру, дакле реч је опет о Вишевцу. Тиме Вишевац као место рођења и година 1762. постају неспорни и утемељени. Интересантно је још једном проговорити и о самом месту у Вишевцу где је била кућа Петра Јовановог Јордановог. Данас је опште прихваћено да је његова кућа-колиба била на падинама брда Градишта, негдашње Голубице, у потесу Јордан, десно од реке Раче. Око куће су била столетна стабла храста, а у близини, и велике липе, где је био кованлук - трмчиште - пчелињак, по чему је Петар, па и Ђорђе, био познат и увек помињан у причањима савременика. Поред трмчишта је био и шљивар. Један од казивача изнео је тврдњу да је Ђорђе рођен у шљивару, а други код пчелињака и велике липе зато што је Марица морала да напусти кућу због Турчина. Међутим, ако се има у виду већ доста хладни новембар месец, Марица - Марија је родила у кући или каквом иоле затвореном простору на кованлуку. Главни део села, Стари Вишевац, који је данас поново расељен и опустео, налазио се супротно од брда Градишта. Зато Вук Караџић и каже да се Карађорђе родио "у засеоку Вишевцима".

Најзад, треба још једном размислити о датуму Карађорђевог рођења.

Има се утисак да између свих поменутих датума има неке битне везе која ствара и недоумице. Сви приповедачи кажу да је те ноћи, када је идућег дана, у свануће, рођен Ђорђе, наишао Турчин, спахија села Вишевца и ту занућио. Два датума: 16/3. новембар (Св. Ђорђе-Ђурђиц) и 3. јануар/21. децембар (Св. Јулијана), се помињу у вези његовог рођења. Ако је био Св. Ђорђе, кога и данас славе или преслављају готово сви старовишевци било где да су, онда је јасно зашто Петар није био код куће када је наишао Турчин. Он је по свему био код Стојакових на слави.

⁹² Ж. Андрејић, *Пола миленијума Раче*, стр. 113.

Међутим, највероватније да Турци, поготову сами, на тај дан не би заноћили међу "каурима". Врло вероватно да је тај "Турчин" неки исламизирани сродник из Вишевца, а понајпре из Саранова. Зна се да су неки родови из Саранова били исламизирани па су се по избијању устанка "повратили".

Овде се морамо дозвати и црквено-народних обичаја у вези рођења и крштења деце. После порођаја мајка и дете не напуштају кућу 40 дана. Одмах по рођењу отац иде код свештеника који даје црквено име и водицу да се окупа дете. Тек после тога се обавља крштење у цркви, или код куће, именом које саопштава кум. Легенда каже да је кум био стари Стојак, а да је Ђорђе крштен у рачанској цркви брвнари од стране попа Антима из Старог Ацибеговца. Уколико је рођење било 16/3. новембра онда је крштење било после 40 дана 25/12. децембра, или неколико дана после тога. Напомиње се код неких приповедача да је Ђорђе рођен уочи православног Божића 7. јануар/25. децембар. Није ли дошло до замене па је крштење помешано са рођењем. По свему ће то бити тако. На крштењу је Ђорђе добио име по свецу на чији је дан и рођен, по свему на дан славе старог Стојака. То је био разлог више за њега као кума да дете назове тим именом приликом крштења у кући Петровој, под брдом Градиштем, 21. децембра, у време поста. Његово крштење се стога и везује у приповедањима за Божићну, богојављенску звезду, која је објавила и Исусово рођење.

Дакле, Ђорђе Петров Јованов Јорданов се родио од мајке Марије Петрове Живкове у колиби, код кованлука, 16/3. новембра, на Св. Ђорђа (Ђорђица), 1762. године, у селу Вишевцу, некадашњем Петровцу, где га је пред Божић, "на Нову годину", крстио његов рођак Стојак у очевој кући брвнари. Старовишевци и Старосарановци воде порекло од Јордановог брата Мојсила. Њихов заједнички предак би могао бити именом Ђорђе.

Summary

The leader of the First Serbian Uprising, Karadjordje was the son of Petar, the son of Jovan, the son of Jordan and the son of Marija, the daughter of Petar, the son of Zivko. Karadjordje was born in a cottage in the village Visevci on November 16th (3th) 1762, on the day of St Djordje. He was baptized by his relative Stojak the son of Radoje, the son of Mojsilo, in his father's cabin near

the hill Gradiste a day before Christmas. The inhabitants of the village Stari Visevci and Stari Saranovci are the descendants of Mojsilo, Jordan's brother who was Karadjordje's great-grandfather. Their common ancestor was probably Djordje, the flag-bearer of the clan Vasojevic.

This family settled in Jasenica and Lepenica in Sumadia where there used to be the so-called state of Bakic. They came from a big and well known village Dubnice on the plateau of Pester in the period from 1737-1740. The lineage of this family is connected to the family Djurisic from Berane while the Djurisics with the Knezevics are the descendants of the family Vojinovic, Serbian gentry from Gacko in Herzegovina in the middle ages. People of Stari Visevci are aware of their ancestors and their rule. The idea of an uprising came from this clan and their kin. The name for the leader of the uprising, „Vozd and leader“ was given to only three other important persons in the past: Despot Stefan, Tsar Susan and St Sava.